

Anton Busquets i Punset: folklorista?

XAVIER ROVIRÓ I ALEMANY
Grup de Recerca Folkliòrica d'Osona

Quaderns de la Selva, 17

•

Any 2005

p. 27 a 40

Estic d'acord amb Joan Maragall¹ quan diu que una de les narracions més significatives de Busquets i Punset és "Entre llops", una narració curta i vital que ens manté la incertesa del perill fins a última hora. És una narració on, malgrat la gravetat de la situació, s'hi respira una estimació profunda cap al Montseny i les seves estimades Guillerries i cap a la vida i la natura en general. Utilitza un llenguatge senzill i pertinent, ajustat i precís. Un ric vocabulari² revifat per la coneixença del món popular que posseïa i de les recerques folklòriques que feia en les llargues caminades que realitzava.³ En els seus escrits, jo diria que segurament en tots i cada un d'ells, s'hi destil·len els fruits de les collites que realitzava en el camp del saber popular.

Busquets és un home de la Renaixença que estima profundament la seva terra i la seva llengua. Coneix com ben pocs la terra que trepitja; en sap el nom de les cases, de les masies i dels seus propietaris; coneix el topònim dels cims, dels sots i dels rierols; està al corrent de les relacions humanes que s'hi desenvolupen i domina la complicada xarxa de caminols que travessen les muntanyes. Però a més a més coneixia, estudiava i utilitzava el parlar de la gent de la terra; dels bosquerols, dels traginers, dels carboners, dels cercolaires, dels serradors, dels pastors, dels camperols, de les collidores de castanyes i de les mestresses de casa,⁴ que no era altre que el seu propi però més enriquit. Busquets, quan escoltava parlar els bosquerols, deia que era una "vera càtedra de pur llenguatge", semblantment al gran poeta Maragall, i el seu deixeble Pijoan, quan escoltaven amb fruïció el què anomenaven "la paraula viva".⁵ Mantenien així una estreta connexió amb la terra, llegint el llenguatge dur i pur que murmura la natura i pouant de les fonts de la cultura popular, tal com, guardant les distàncies, havia fet el seu gran mestre i amic Mossèn Cinto.⁶

1. El 16 d'octubre de 1901, Joan Maragall escrivia a Busquets fent-li un gran elogi de la narració "Entre llops": "Li deia: A l'amic Busquets i Punset." "Entre llops m'ha plavut moltíssim. Trobo que aquest gènere és el veritable foc de la seva personalitat literària. Faci un bon aplec de coses així vistes i sentides." (*Del meu viure rural*. Ça-calm exprés, segona edició de 1998)
2. "... És admirable la seva riquesa de lèxic viu, adquirit a les diverses comarques on exercí de mestre d'escola i en les seves correrries d'ardit excursionista...." (Mn. Camil Geis, *Els que he trobat pel camí*. Editorial AUSA. 1986)
3. "... En el temps de la seva joventut, quan cursava els seus estudis al Seminari de Vic, gairebé sempre feia a peu, sol o bé en companyia dels traginers, el camí que l'hi unia des del seu poble de Sant Hilari de Sacalm. A vegades en aquest itinerari hi esmerçava setmanes senceres, però no perdia pas el temps, car amb la seva afició folklòrica, d'una barraca de carboners a l'altra, anava espigolant en aquest camp que li permetia collites insospitades. ..." (J.M. Vilarnau, "Antoni Busquets i Punset, excursionista", *Butlletí del Centre Excursionista de la comarca de Bages*, núm. 173 (oct. 1934).
4. "... quan feia la carretera de Vic a Sant Hilari o de Sant Hilari a Vic en temps de vacança, amb el cap ple d'il·lusions, aturant-me a cada esteller amb els rodors, o per les barraques de carboners, estudiant en aquelles veres càtedres el pur llenguatge català; sobtant la cançó i la rondalla que aplegava amatent de boca dels bosquerols i repetint-les tot fent camí al contemplar la silueta del Montseny..." (*Del Montseny. Introducció*, p. 2)
5. La paraula viva era en les cançons cantades pels pastors i carboners del Montseny. Maragall i Pijoan hi trobaven: sentiment, sinceritat, simplicitat, emoció i puresa, que eren precisament els elements que, segons els dos grans amics, conformen la poesia.
6. "...ningú el guanyà en seguir amb amor la nostra terra i en escorcollar-li l'ànima per l'amplitud dels plans i dels replècs de les muntanyes, i pocs com ell hauran pujat als cims solitaris, i hauran baixat a seguir el curs dels rius per les valls i hauran meditat en cada runa del passat, i resat en més santuaris a les Verges gracioses que s'hi estan soles, i remembrant en cada lloc sa gesta heroica o humilment santa, i fantasiant llegendes o recollint de la boca innocent del poble el verb sagrat de Catalunya per enaltir-lo en obres tan admirables..." (Joan Maragall, "En Jacinto Verdagué, excursionista". *Butlletí del CEC*, 1904.)

La Renaixença suposà per la cultura catalana el redescobriments de la nostra terra, de la nostra llengua i dels nostre folklore. Així a finals del segle XIX apareixen els primers reculls més o menys sistematitzats de llegendes, costums, creences, formes de vida de la regió i obres de literats amb una profunda petja montsenyenca. Són reculls i obres signats per autors ben diversos: Maria de Bell-lloch (M. Pilar Maspons i Labrós), Víctor Balaguer,⁷ Mossèn Cinto,⁸ Maragall, Josep Pijoan, Ariet, d'Ors, Farreres, Carreres i Candi, Bofill i Mates, Miralda, Estivill, Ribot, Albesa, Casals, Barat, Renau, Apel·les Mestres,⁹ etc. I també Anton Busquets i Punset. Busquets era ben conegut per la majoria d'ells,¹⁰ i era considerat com alumne d'uns i mestre d'altres.¹¹ Vull afegir-hi la relació que va mantenir amb altres personatges més estretament relacionats amb el folklore, com són Aureli Campmany,¹² Rossend Serra i Pagès,¹³ Sara Llorens¹⁴ i Valeri Serra i Boldú.¹⁵

No podem dir, però, que Busquets, així com els primers escriptors citats, fos realment un folklorista. Tot i que a vegades se'n sentia un xic, em sembla que ell mateix no se'n considerava del tot, malgrat que en alguna publicació el qualificassin com a tal.¹⁶ Tot i així, va fer una recollida de jocs, costums, corrandes i cançons força interessant, tal com podem veure en les notes i apèndixs. Ja des

7. Busquets fou molt amic de Balaguer tal com ho podem llegir al pròleg de *Corrandes Segarrenques*: "...¡la corrandà! Don Víctor Balaguer me la feia recollir d'entre 'ls bosquerols de les Guílleries, quan, per allà els anys 89 i 90, anava a la vileta de Sant Hilari, com tants altres, a cercar-hi un pedaç per la seva salut atropellada. Jo era un adolescent... Dugues de les recollides granaren en el meu cor i en la meua ment! Aquelles tan nostres i tan típiques: Marieta agraciada/ quin cabei teniu tan fill/ me'n donguèssiu tres o quatre/ per cordes de violí! A ta mare li vull dir,/ que és dona considerada/ dels anys que t'he festejat/ vull que me'n pagui soldada...."
8. L'amistat entre Busquets i Verdager fou llarga i profunda, essent Busquets un dels marmessors del llegat de Mossèn Cinto.
9. La correspondència amb Apel·les Mestres fou llarga: la primera carta, des de Badalona, data del 24 de desembre de 1902, la última és del 1933. Tot plegat són 55 cartes en les que tracte a Apel·les de venerable mestre i estimat amic. En moltes de les notes li explica l'origen de l'estampa o l'adoració que li envia: "...li adjunto una adoració. Es clar que de segur no serà una troballa, però, ..." (29-XI-1912); "... ah quina arplega d'estampes faré a muntanya!..." (3-XII-1912); "... he trobat una colla de fulls d'un missal de l'any 1762. n'he arrencat aquests dos gravats que no sé si ja els tindrà a la col·lecció ..." (25-VI-1914); "... avui una adoració que acabo d'arrencar d'una "Revista Montserratina..." (11-X-1914). (Arxiu Apel·les Mestres. Arxiu Històric de la Ciutat. Ca l'Ardiaca, Barcelona)
10. Al seu despatx de Calders tenia penjats les fotografies dels seus grans amics i mestres que més admirava. Hi tenia els retrats de: Verdager, Oller, Maragall, Genís, Mistral i Apel·les Mestres. (Carta enviada a A. Mestres el 17-V-1921)
11. Busquets es considerava alumne de Rossend Serra i Pagès. Alhora, Sara Llorens i J. M. Vilarmau es consideraven deixebles de Busquets: "...lo que ara ha de fer la vostra deixeble és anar a les biblioteques a veure què diuen els llibres de referència..." (*Epistolari de Sara Llorens*. Pineda, 22-I-1918)
12. "...Aqueixa llavor de poesia popular perdurà sempre amb mi durant la meua estada a ciutat, no oblidant mai les sentades al volt del braser de la Popular Regionalista, cantant i recitant corrandes amb l'Aureli Campmany, en Joaquim Delclòs, en Joan Vallès i Pujals, en Joaquim Borralleres, en ...quina llista més llarga sants del Cel! ..." (Pròleg de *Corrandes Segarrenques*.)
13. "...ens ha deixat en Rossend Serra i Pagès! Quina casualitat el dia que morí jo posava al correu unes lletres per ell anunciant-li la meua anada a Barcelona per llegir-hi el llibret de l'òpera "El Comte Arnau" que per posar-hi música n'Eusebi Bosch m'havia encarregat i que ha fet un meu deixeble molt garborosament..." (Carta enviada a A. Mestres el 9-II-1929)
14. Mantingué una àmplia correspondència amb Busquets des del 1901 fins a la mort el 1934. Veure Sara Llorens, *Epistolari* (1901-1954), Fundació Pere Corominas, 2004.
15. Fascicle VI de l'Arxiu de Tradicions Populars.
16. "... La monesterial vila de Ripoll i la comarca que l'enronda a més d'ésser el bressol de la Reconquesta, és també bressol de folkloristes, el nom dels quals donem sense que calgui adjectivar: Tomàs Raguer, Antoni Busquets i Punset, General Ginestà i Punset, Ramir Miralpeix i d'altres ...." (Arxiu de Tradicions Populars. Fascicle II, p. 123, Barcelona 1928)

de ben jovenet feu una recollida del saber popular però sense arribar a fer-ne mai un recull sistemàtic per ser publicat. Parlant del *Cançoner de Pineda* deia que “ve a recordar-me amb vera complaença les meves rutes d’aplega folklòrica, començades ja en la llunyana adolescència i culminades a darrerries de la meva primera joventut, quan l’autora del *Cançoner de Pineda* les començava”.¹⁷

Personalment no crec que les llegendes, costums, refranys, jocs, però especialment les cançons, les recollís per tenir un aplec com més ampli millor (segons en Maragall “els aplecs de cants populars fan sempre olor de morts”), sinó que les perseguia com a manifestació viva de la cultura popular¹⁸ que li era molt útil per les seves composicions.¹⁹

Quan recollia folklore, Busquets ens explica que ho feia escoltant els bosquerols més que no realitzant una enquesta o metrantant els informants “...no demanant-los cançons, sinó sobtant-les quan florien espontàniament per endolcir les tasques llurs...”²⁰

Vull destacar que, sense ser considerat com a un dels grans folkloristes catalans, sí que podem dir que ha estat un referent com a escriptor que, amb el seu apassionament envers la vida bosquerola i de muntanya,²¹ ha fet que tots els que el voltaven i el llegien estimessin el folklore i el llenguatge popular.²² Ha fet que els estimessin els adults com a escriptor i poeta, i els més petits des de la seva feina com a mestre de mainada.²³

Busquets i Punset publicà un recull folklòric al número 16 del *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya* el 1895.²⁴ En aquest recull podem veure el Busquets més folklorista i menys escriptor. En l'article explica costums (*La parsellera, L'àpat dels pobres, L'anada a Montsolís*), algunes creences, un parell de cançons (*la Dida* i una sense títol) i jocs infantils (*Lo pare ermità, La vinguda del maig, Santriga, Calçotada*) del seu poble, Sant Hilari de Sacalm.

17. És tret de la ressenya que va escriure Busquets del “Cançoner de Pineda” de Sara Llorens. El publicà a *El Pla de Bages* del 2-V-1932. Sara Llorens va començar a fer l’aplec de cançons el 1902.

18. “... si me’n contà de coses aquell fadrinet! Entre ell i en Grapes m’ompliren qui sap les carteres de notes i cants regalats de suau tendresa. La seva tonada en l’impossible de no poder-la copiar, me quedava tant impresa al cor i al cervell, que encara hi resten totes plegades...” (Del Montseny, p.19)

19. Els seus escrits, especialment els primers, estan farcits de mostres de cultura popular, però deixeu que posi com exemple un petit fragment d’una crida que composà per una trobada d’ocellaires de Viladrau el 1907: “Als aucellayres./ Viladrau vila ditxosa/ que conreues ton arenyl/ en la falda platxeriosa/ del altiu i vell Montseny.../ [...] Carretilles, gay-gays, garses,/ rates, bisbirre, tibit,/ tot lligant belles esparces/ que coreja ’l xalovit...” (J. Amades, *Costumari Català*, v. II).

20. “El Cançoner de Pineda, de Sara Llorens”, *El Pla de Bages* del 2-V-1932

21. “... i nosaltres, embadalits, ni respiràvem per a no deixar escapar ni una nota d’aquella cançó...” (Del Montseny, p. 16) “...descabdellà el guia altra volta la troca d’atractívols narracions i cants de la terra, que assaboriem amb fruïció vera...” (Del Montseny, p.18)

22. “...Anton Busquets i Punset, que durant la seva joventut recollí folklore, juntament amb Apel·les Mestres, per les Guillerries, va ser qui el va introduir en aquest ambient. Podríem dir que l’amor al folklore que captivà a Vilarmau li prové de Busquets i Punset, ...” (X. Roviró, “Vilarmau, folklorista i poeta dels Romeus de l’Esbart de Vic”, *Ausa*, núm. 142 (1999).

23. “... Catalunya, ab la pèrdua de les seves llibertats, dels seus furs i privilegis, ha anat perdent les seves costums més característiques. Ara sembla que es va refent; que es va restaurant. Els folkloristes s’han pres aqueixa meritíssima tasca ab creixent èxit cada dia. Però no n’hi ha prou d’això: cal començar per la mainada que no coneix tota aquella sèrie de jocs i danses que poetitzaren, bo i *educantia*, llur infantesa. ...” (*La Catalana*. 22 de juny de 1919)

24. Veg. Apèndix 1.

L'Obra del Cançoner Popular de Catalunya (OCPC) fou una gran empresa promoguda per recollir el folklore que desapareixia. Les manifestacions folklòriques, i especialment les cançons, eren considerades com si es tractés d'un tresor que es perdia, i així un gran nombre de prohoms de la cultura catalana del principi del segle XIX s'afegiren com a folkloristes a la recerca de cançons. Aconseguiren un aplec de milers de peces i, segurament, el més important arxiu folklòric que existeix a Europa. Busquets i Punset, si hi col·laborà ho feu de manera ben anecdòtica. A l'arxiu de l'OCPC s'hi troben únicament dues cançons²⁵ recollides per ell; degué enviar-les a Marià Aguiló, ja que es troben dins els Materials Aguiló. Busquets, potser enyoradís dels temps de joventut o potser ressentit per no sé què, escriu que "... l'aplegat en gran part dins l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya fou recollit per mi anys enrera, quan eren encara al seu fort alguns dels rústecs cantadors²⁶ oportunament retratats pels moderns aplegadors de l'Obra llorejada..."²⁷

Valeri Serra i Boldú fou l'ànima de l'Arxiu de Tradicions Populares que des del 1928 fins el 1932 va ser un referent de la investigació folklòrica a Catalunya. Busquets i Punset hi envià una oració publicada al fascicle VI.²⁸

Caldria repassar molts i molts arxius, especialment el seu particular, per fer un buidat més extens del material de recerca folklòrica que aplegà Busquets i Punset i que es troba escampat en moltes publicacions²⁹. Queda molt treball a fer.

25. Veg. Apèndix 2.

26. Els "informants" de Busquets eren homes i dones de les Guillerries amb els que hi solia mantenir certa relació d'amistat més que no pas de mer informant: en Rostos del Santuari del Far, Can Martra de Vilanova de Sau, el Moliner del Pasteral, en Pau Sai d'Amer; el noi Tixaires del Sot del Bagis, l'Animer de Viladrau, en Nan escloper de Farners, etc.

27. "El Cançoner de Pineda. El Pla de Bages, 2-V-1932.

28. La transcripció a l'Apèndix 3 tal com està publicada.

29. Busquets col·laborà en revistes com *L'Atlàntida*, *La Creu del Montseny*, *Joventut*, *De tots colors*, *Il·lustració Catalana*, *Renaiement*, *La Veu comarcal*, etc. A diaris com *La Veu de Catalunya*, *El Pla de Bages*, *Pàtria*, *Diari de Vic*, etc. Per exemple a *Lo Pensament Català* del 1901 hi trobem publicades unes quantes corrandes recollides per Busquets (veg. Apèndix 4).

Apèndix 1

“*Literatura popular de les Guïlleries*”, *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, núm. 16 (1895).

Literatura popular de les Guïlleries

País delitós en extrem és lo de Les Guïlleries. Nascut en tant encisador verger, hem mostrat sempre gran afició a estudiar ses costums, tradicions i llegendes, i ab plaer hem escoltat sempre les típiques, encisants i tendres tonades que sos rústecs habitants taral·legen tot complint sos quefers. Mostra ja en donàrem de la literatura d'eixa comarca no fa molt temps en un periòdic de Barcelona; més avui hi tornem engandaiant alguna cançoneta i quelcom més.

A l'ésser a Sant Hilari Sacalm, no fa pas molt temps, lo primer que férem fou cercar costums i cançons per a augmentar l'aplec que d'elles ne tenim. Heus aquí nostra collita.

La Parsellera

Dona's aquest nom a un plaçó de faig que a la vespra de Sant Isidro la mainada de cada barri, planta a la plaça, vestint-lo de ginebró i ginesta. Al sortir de completes los músics hi toquen una passada a cada un mentres cremen ab gran cridòria de la quitxalla, que saltirona a l'entorn follejant i fent la sardana. L'endemà la tiren a terra i se la reparteixen entre els portadors.

Eixa costum creiem nosaltres que no passa de les Guïlleries, perquè en cap aplec d'eixa mena de treballs que han publicat los senyors Aguiló, Maspons, Bell lloch, Bosch de la Trinxeria, Farnés i altres, l'hem llegida.

L'àpat dels pobres

En un dels dies de Carnestoltes s'obsequia als pobres ab un suculent àpat. Lo dia abans un aplec de fadrins (i fins casats) segueixen la vila disfressats, precedits dels gegants del poble, i capten arreplegant ous, carnsalada, arròs, mongetes, etc., que serveix a l'endemà pera l'àpat susdit. Canten una cançó, a bon segur moderna, perquè la diuen en un castellà estrofolari. Recordem una estrofa, que diu:

A los pobres d'esa villa
hoy hagamos asaber
se reunen en la plassa
y se les da de comer.

Efectivament, a la plaça s'hi reuneix una munió de gent. Hi ha una gran taula al bell mig, i a l'entorn un centenar de bancs, a on s'hi asseuen els pobres. Los joves disfressats que han fet la recolta de queviures los hi serveixen lo dinar, que sempre és bo i abundant. La música, posada a dalt d'un balcó, alegre tant consolador acte fent sentir les més alegroies tocades.

És una costum antiga molt lloable per sa caritativa intenció. Hi està molt arre-
lada, i creiem ha de sentir-se una ventada molt tremenda per atuir-la.

L'anada a Montsolí

Aquesta típica costum se sol celebrar a l'any dos o tres diades.

Montsolí és una poètica fondalada que es troba a tres quarts d'hora de la vila,
i al bell mig s'hi obira l'ermita de la Mare de Déu.

Lo dia abans d'anar-hi, al vespre, la brivall va pels carrers tot cantant:

Dones, lleveu se dematí
que demà és dia d'anar a Montsolí
a menjar l'ou ferrat i l'all tendre.

L'endemà, a les 5 del matí, surt la professó, y, cantant lletanies dels sants,
s'encamina a la ja esmentada ermita, a on s'hi resen un ofici i una missa. Acabada
que és, la gent s'escampa pels voltants de l'ermita per a menjar-se lo tradicional
ou ferrat i l'all tendre.

Abans de retornar trenquen rams de boix i fent una gran rodona criden, tot
picant a terra ab los boixos:

Mata la cuca! Mata la cuca!

I mentrestant un capellà fa algunes cerimònies demanant al cel que allunyi
d'aquells camps lo flagell que els assota. Això darrer se fa quan alguna bestiola
malmet les collites.

Quan, de retorn, són a prop del poble, s'hi ajunta a la professó tota la quitxalla
que, no podent caminar, s'ha quedat a una ermita més propera i nomenada Los
Dolors o Montsolí petit. Avui ja no existeix aquesta ermita perquè l'han enru-
nada ab motiu de construir la nova carretera de Sant Hilari a la Font Picant, ben
inutilment per cert, perquè cap nosa feia, puix l'ermita quedava a un costat. Hau-
rien d'inspirar una mica més d'interès los llocs tradicionals dels pobles: prou que
l'estrangerisme cuida d'esborrar lo característic que aquí tenim, i no cal que sinó
nosaltres mateixos hi ajudem per a que aviat hagi fugit del tot aquesta encisadora
varietat que és lo més bonic de la Naturalesa.

Molts anys, a més d'anar a Montsolí los veïns de Sant Hilari, hi van los de
Joanet, Arbúcies, Carós i altres pobles de la rodalia, i molts més, si hi ha alguna
malura o han de fer pregàries per demanar la pluja.

Hi ha la costum a la vila i a tota la comarca, quan neix un infant, de dir que
l'han dut del gorg de Montsolí, del mateix modo que a altres llocs diuen que l'han
portat els angelets del cel, que l'han dut de Barcelona, etc.

Lo gorg de Montsolí és bastant tètric. Diuen que hi ha fades o dones d'aigua.

Al cim de la propera muntanya de Solterra hi ha una ermita i diuen la gent
del poble que totes les formigues que hi entren queden mortes. Deu esser cert,
perquè a terra s'hi veu una catifa d'aquestes bestioles mortes.

Una vella remugosa, després de molt pregar-li, me va cantar dugues cançons.
La una diu aixís:

La Dida

L'infantó no pot dormir
ni tampoc en el llit d'or,
Son soneta vina son;
La dida ne fa un gran foc
i ab aquell ardor del foc
Quan la dida es despertà
la dida ne fa un gran crit:
que si vos no m'ajudeu
No en passa l'espai d'un quart
–Ai, ai! Dida que en teniu,
–Si n'he perdut l'anell d'or
–Veus aquí dida, diners:
–Ai, ai, tristeta de mi
Se n'anà a fer oració
i mentres feia oració
–Dida: on teniu l'infant?
–L'he deixat a sobre el llit,
Se n'empuja escala amunt
Ja l'en veu damunt del llit,
ab la Verge a son costat,

ni al bressol ni a la cadira,
sino a la falda de la dida.
son soneta vina, vina.
ab llenya seca d'alzina,
la dida s'és adormida.
trobà l'infant cendra viva;
–Valga'm la Verge Maria!
del rei seré perseguida.
que un criat del rei arriba.
que n'esteu tan afligida?
lo mellor que el rei tenia.
aneu a l'argentaria.
com aquell no en trobaria.
al convent de Santa Maria,
lo rei i la reina arriben.
Nosaltres veure el voldríem.
damunt del llit que dormia.
ab lo cor ple d'alegria.
damunt del llit que dormia,
més bonic que no solia.

De l'altra cançó, que té una tonada molt escaienta, no pogué la vella recordar-la sencera i sols me'n cantà les següents estrofes:

–Si acàs te vols casar ab mi
seràs feliça, Maria.
–Ab vos no m'hi casaré,
los meus pares no ho voldrien:
lladre d'honres ne sou vos,
vàlgam la Verge Maria!
–Tals paraules no en digau:
potser se'n penediríau.
–No me'n tinc d'amagar, no:
prou que ho sap tota la vila.
–Adéu, mon amor, adéu,
color de rosa, molt linda.

Jocs infantils

A més dels jocs comuns d'altres comarques, com són: a cuit o fet, rescatar i altres, la mainada de Sant Hilari en té de propis, com són:

Lo pare ermità

Eix joc, los nois i noies, lo juguen aixís:

Los vespres que fa clar de lluna s'aplega un estol de mainada, i un, que és lo que fa d'ermità, se posa arrambat a una paret a on lo clar de lluna hi dóna, i els demés, posats a l'ombra, criden tots a l'hora:

–Pare ermità, me voleu deixar entrar al sol?

L'ermità respon:

–Ni al sol ni a la lluna.

La quitxalla:

–Los aucellets bé hi entren.

L'ermità:

–Oh! Perquè volen.

Llavors tots entren al clap de llum saltant, fent cabrioles i cridant:

–Jo també hi volo i hi volaré! Jo també hi volo i hi volaré!

L'ermità, que veu invadits sos dominis de la llum, los hi corre al darrera, i al que atrapa a dintre lo posa al seu costat arrambat a la paret, i s'hi està fins que el rescaten.

És un joc molt animat i bonic.

La vinguda del maig

A darrers d'abril totes les noies de cada barri s'apleguen al cap-vespre, s'agafen les mans, i tot fent la sardana canten:

Ara ve lo mes de maig,

mes de maig.

que el sol entra pels torrents,

pels torrents,

a visitar les floretes,

violes i pensaments.

La tonada és d'una música molt tendre i bonica.

Santriga

Per organitzar eix joc s'ajunten una vintena de nois, i un d'ells va a amagar-se dins d'una entrada, i quan hi és se n'hi va un altre i es posa al davant, i tot caminant crida Santriga!! I els demés responen La Moca!! I van cridant, cridant i seguint carrers, i quan lo davanter los té al davant o a l'indret del lloc a on sap que està amagat l'altre, los sorprèn corrent-los-hi al darrera, i al que es deixa agafar li toca amagar-se.

Calçotada

Ho juguen una munió de nois que ja solen ser més grans que els del joc anterior. Dos s'agafen les mans, se posen al cap de la plaça i canten:

Calçotada, rabadana, tamborí,
Salta de nas aquí!

i corren envers los demés, i tants com n'agafen s'hi afegeixen, formant una llarga corrua que es belluga ab violents moviments, semblant una grossa serp. A voltes fins hi posen llurs faixes.

Eixos jocs tenen la particularitat de celebrar-se al vespre en temps de primavera. Des de que toquen a rosari fins a les nou, se senten les cantúries de l'eixam de quitxalla que juga per aquells carrers.

ANTONI BUSQUESTS I PUNSET
Soci delegat a Ripoll

Apèndix 2

Algunes cançons populars catalanes recollides per en A. Busquets i Punset.
Arxiu de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya (OCPC). Materials Aguiló

“La Dida

(Fou recollida a Sant Miquel de Cladells el 4 de maig de l'any 1894).

Quan l'infant no pot dormir ni tampoc ab un llit d'or Son soneta vina son La dida ne fa un gran foc i ab aquella ardó de foc Quan la dida es despertà la dida ne fa un gran crit: que si vos no m'ajudeu No en passa l'espai d'un quart –Ai, ai, dida que en teniu, –Si n'he perdut l'anell d'or –Veus aquí dida, diners –Ai, ai, tristeta de mi Se n'anà a fer oració mentre feia oració –Dida a on teniu l'infant –L'he deixat a sobre el llit, Se n'en puja escala amunt Ja l'en veu a sobre el llit, ab la verge a son costat,	ni ab bressol ni en cadira si no a la falda de la dida. son soneta vina, vina. de llenya seca d'alzina, la dida s'és adormida. troba a l'infant cendra viva, –Valga'm la verge Maria! del rei seré perseguida. que un criat del rei arriba. que n'esteu tan afligida? lo mellor que el rei tenia. aneu a l'argentaria. com aquell no en trobaria. al convent de Santa Maria, lo rei i la reina arriben. nosaltres veure el voldríem. a sobre el llit que dormia ple d'agonia. a sobre el llit que dormia, més bonic que no solia.
---	--

‘Un dia estava pensant...’

(Esta és recollida a Viladrau al 16 de l'agost de l'any 1892).

Un dia estava pensant
 si me l'hauria robada
 Això n'era un sant dissabte
 me'n vaig a missa major
 A l'entrar-ne a'n el portal
 Ja me'n pujo església amunt
 Mentre oració estic fent
 ja la veig que porta el front
 i en lo dit un anell d'or
 Al sortir-ne del portal
 –iOh jove, be me'n direu
 –Joan us burleu de mi,
 –Llicència vull demanar-vos
 –Joan aneu cap a casa
 Al baixar-ne al barandal
 al cap damunt del carrer
 Ella se'n posa a plorar
 els seus ulls semblen un riu
 Jo en plorava de tristor,
 –Qui t'ho hagués hagut de dir
 Pensaves ser-ne peraire
 te'n 'niràs a Montesquiu
 Jo me'n quedaré a Sant Boi
 lo que me consola a mi,
 Ella me'n té un anell d'or
 jo n'hi tinc un mocador
 Les donzelles són aixís
 no en fan pocs de cagpirells
 Ne fan com los rovellons
 que al dematí són al bosc

pentinat ma cabellera,
 la mia amor verdadera.
 l'endemà n'era diumenge;
 sols per veure a la Teresa.
 vareig pendre aigua beneita;
 me'n poso a fer reverències.
 me'n mirava a la Teresa,
 tres dits de seda vermella,
 que és senyal d'ésser promesa.
 vaig trobar a la mare seva.
 qui és aquella donzella?
 que és la Tresa, filla meva.
 per enraonar ab ella.
 que la trobareu soleta.
 be lo baixava de pressa,
 ja la veig a la finestra.
 jo en plorava molt més que ella,
 i los meus una riera.
 d'alegria plorava ella.
 Tresa que no fossis meva!
 i n'hauràs de ser ferrera,
 terra fresca i molt alegre.
 ab lo cor ple de tristesa,
 que en tinc una prenda seva.
 ab nou pedretes vermelles,
 brodat de seda vermella.
 se giren a dreta i esquerra,
 quan se pensen ser-ne belles.
 collits al més de setembre,
 i a la tarda els cucs se'ls menja.”

Apèndix 3

“La Verge està en cambreta”, *Arxiu de Tradicions Populars* (fascicle VI).

La Verge està en cambreta

La Verge està en cambreta
fent devota oració;
els jueus li fan ‘menaces,
fent-li demanar perdó.
Verge en plora, Verge en plora,
en té un gran desconsol;
en pregunta a les veïnes
si n’han vist passar a Jesús.
Ja en respon la dona honrada:
–Per aquí Crist ha passat;
no sé si era Ell, era molt desfigurat.
La llàstima que en so presa!
Amb el drap l’hai eixugat.
Si en voleu veure semblança,
la cara ha quedat pintada.
O Verònica sagrada,
Fill de ventre original!–
–Anem-hi, anem-hi, Joan;
anem-hi en aquella casa:

preguntarem al fustrer
si la cara n’és acabada.–
–La Creu del bon Jesús
n’està feta i acabada;
l’ajudarem a portar
fins a la muntanya del Calvari.
A una part, Sant Joan;
l’altra part, la Virgen Santa;
santa Madalena als peus,
la més querida i amada.–
Aquesta oració direm
tres vegades cada dia;
tres hores ‘bans de morir
veurem la Verge Maria.
Qui la sap i no la diu,
al seu cor se li escriu;
qui la sap i no l’ensenya,
el seu cor en passa pena;
qui la sent i no l’aprèn,
rep les portes de l’infern.

Apèndix 4

Corrandes recollides per Busquets i publicades en *Lo Pensament Català* (1901).

Aquí dalt de la muntanya
tot lo bé de Déu hi tinc,
les roses de quatre en quatre
i els clavells de cinc en cinc.

A Ballcebre plou i neva,
a Fumanya hi fa un bon sol,
baix a la vila de Berga
hi tinc l'amor, si Déu ho vol.

A Paguera hi tinc la caixa,
a Fumanya hi tinc la clau,
a Fígols la retirada,
mon amor a Déu siau.

Les roques de Pedraforca
diuen que es volen entrar,
però a n'a mi res d'allà em reca
sinó un fadrinet que hi ha.

Envers sol ixent
al peu d'una roca,
allí hi tinc l'amor,
que se'n diu Antònia,
blanca com la neu,
fresca com la rosa.

A Gironella,
n'és vila molt bella,

n'hi ha una nina
que a mi em fa penar;
si els meus ho volen
i els seus s'aconsolen
desitjaria
poder-m'hi casar.

Entremig del Pont i Berga,
s'ha criat un gran clavell,
no n'hi ha un altre a muntanya,
ni a muntanya ni a l'Urgell.

Per divertir mes penes,
sospirs, llantos i plors,
determiní un dia,
dictar una cançó,
sobres d'una minyona
lo que a mi m'ha passat;

Una minyona volia
de les Cots de Sant Joan,
jo tindre l'anomenada
i els altres se l'enduran...

A Cardona me n'anava
a Cardona a cercar sal,
al passar a Corderoure
jo li'n deia a Déu siau.
(seguirà)

Anton Busquets (a la dreta, d'esquenes) i altres companys escolten Josep M. Vilarmau en el camí de la Font del Desmai, mentre aquest els llegeix un poema dedicat a Martí Genís i Aguilar, a qui feien un acte de reconeixement (1929).